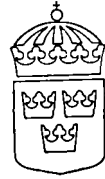

Regeringens proposition

1987/88:83

om nordiska boskillnadsmål

Prop.
1987/88:83

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 28 januari 1988.

På regeringens vägnar

Kjell-Olof Feldt

Anna-Greta Leijon

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att de processuella regler om boskillnadsmål som har gällt enligt den numera upphävda giftermålsbalken skall tillämpas när en ansökan görs i Sverige om boskillnad enligt dansk, isländsk eller norsk rätt.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 maj 1988.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att i lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken skall införas en ny paragraf, 19 §, samt närmast före 19 § en ny rubrik av följande lydelse.

Bestämmelse om nordiska boskillnadsmål

19 § I fråga om en ansökan om boskillnad som görs enligt 5 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap skall giftermålsbalkens bestämmelser om rättegången i boskillnadsmål alltjämt tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1988.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 28 januari 1988

Närvarande: statsrådet Feldt, ordförande, och statsråden Gustafsson, Leijon, Peterson, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Johansson, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén

Föredragande: statsrådet Leijon

Proposition om nordiska boskillnadsmål

1 Inledning

Den 1 januari 1988 trädde den nya äktenskapsbalken i kraft. Den innebär bl. a. att det tidigare boskillnadsinstitutet avskaffas och ersätts av en möjlighet för makarna att, om de är ense, förrätta bodelning under äktenskapet (9 kap. 1 § andra stycket).

I Danmark, Island och Norge finns alltså regler om boskillnad (bosondring). Liksom var fallet enligt de tidigare svenska reglerna kan ena maken under äktenskapet i vissa fall kräva "bosondring" och därmed framtvunga en delning av det gemensamma boet.

Konventionen den 6 februari 1931 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap föreskriver i artikel 5 följande om domsrätt i boskillnadsmål. Ansökan om boskillnad mellan makar som är och vid äktenskapets ingående var medborgare i fördragsslutande stat samt då tog hemvist i sådan stat tas upp i den stat där makarna har hemvist. Har de hemvist i skilda stater, tas ansökan upp i den stat där den mot vilken ansökningsen är riktad har hemvist. Om denna stat är Finland – där regler saknas om boskillnad – tas ansökningsen upp i den stat vars lag enligt artikel 3 i konventionen är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Reglerna i artikel 5 i konventionen har tagits in i 5 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.

En ansökan om boskillnad (bosondring) enligt dansk, isländsk eller norsk rätt kan tas upp i Sverige även sedan de svenska reglerna om boskillnad har upphävts. Vid överläggningar åren 1986 och 1987 mellan företrädare för justitiedepartementen i de nordiska länderna har man behandlat de problem som detta kan medföra. Efter att ha diskuterat olika lösningar, bl. a. en ändring i den nämnda konventionen, har man enats om att den enklaste lösningen är att de processuella regler om boskillnadsmål som tidigare har gällt i Sverige skall tillämpas även i fortsättningen i dessa fall (jfr prop. 1986/87:86 s. 52). Ett förslag till lag om ändring i lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken, innehållande denna lösning, har därefter upprättats inom justitiedepartementet.

Regeringen har den 14 januari 1988 beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslaget. Lagrådet har i yttrande den 15 januari 1988 lämnat förslaget utan erinran. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

Det förslag som jag nu skall lägga fram överensstämmer med förslaget i lagrådsremissen.

2 Allmän motivering

Mitt förslag: I lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken införs en bestämmelse av innebörd att giftermålsbalkens regler om rättegången i boskillnadsmål alltså skall tillämpas i fråga om en ansökan om boskillnad som görs i Sverige med stöd av den nordiska konventionen rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.

Skälen för mitt förslag: I artikel 3 i den nordiska konventionen den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap finns regler om tillämplig lag i fråga om äktenskapets rättsverkningar såvitt angår makars förmögenhetsförhållanden. Sådana rättsverkningar av äktenskap mellan dem som är och vid äktenskapets ingående var medborgare i någon fördragsslutande stat skall bedömas enligt lagen i den av staterna där makarna vid äktenskapets ingående tog hemvist. Har båda makarna sedermera tagit hemvist i en annan av staterna, skall den statens lag i stället vinna tillämpning, om det inte är fråga om verkan av en rättshandling som har företagits tidigare. Dessa regler har införlivats med svensk rätt genom att tas in i 3 § första stycket förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.

Till reglerna om äktenskapets rättsverkningar såvitt angår makarnas förmögenhetsförhållanden hör reglerna om boskillnad.

De danska reglerna om boskillnad (bosondring) finns i 5 kap. loven om ægteskabets retsvirkninger (§§ 38–43). Enligt dessa regler kan en make under äktenskapet i vissa fall kräva bosondring och därmed framtvinga en delning av giftorättsegendomen (faellesboet). Bosondring kan begäras, om den andra maken genom missbruk av sin rådighet eller genom någon annan oförsvarlig åtgärd i väsentlig grad har minskat sin del av giftorättsegendomen eller framkallat fara för det. Bosondring kan också begäras, om den andra maken olovligen upphäver samlivet eller om ena maken utan den andras vetskap vid äktenskapets ingående hade ett arvsberättigat barn utanför äktenskapet eller senare får ett sådant barn. Slutligen kan bosondring begäras vid andra makens konkurs. Begäran om bosondring ges in till skifteretten. Om bosondringen genomförs, blir det som makarna får sig tillskiftat eller senare förvärvar enskild egendom (saereje).

De isländska och norska reglerna om boskillnad överensstämmer i huvudsak med de danska.

Den svenska giftermålsbalken, som upphävdes då äktenskapsbalken trädde i kraft den 1 januari 1988, innehöll i 9 kap. 1 och 2 §§ regler om rätt till boskillnad dels efter gemensam ansökan av makarna, dels efter ansökan av endast ena maken. I det senare fallet gällde som förutsättning antingen att den andra makens bo var avträtt till konkurs eller att den andra maken genom vanvård av sina ekonomiska angelägenheter, genom missbruk av rätten att råda över sitt giftorättsgodts eller genom annat otillbörligt förfarande hade vållat en väsentlig minskning av giftorättsgodset eller fara för sådan minskning.

Reglerna i 3 och 5 §§ i 1931 års förordning innebär att ansökan om boskillnad (bosondring) någon gång kan göras i Sverige även efter det att giftermålsbalken har upphävts. Så är exempelvis fallet om två makar vid äktenskapets ingående bosätter sig i Danmark och den ena maken sedan flyttar till Sverige. Om den andra maken därefter vill ha boskillnad, får den maken ansöka om det i Sverige.

Frågan är nu vilka bestämmelser som skall tillämpas om ett boskillnads-mål kommer upp i Sverige. I materiellt hänseende bestäms lagvalet enligt reglerna i 3 § i 1931 års förordning. I processuellt hänseende följer däremot av allmänna internationellrättsliga grundsatser att lagen i det land där ansökan skall tas upp blir tillämplig (jfr NJA II 1932 s. 414). För svenskt vidkommande har de processuella reglerna tidigare funnits i giftermålsbalken. Det naturliga är att dessa regler blir tillämpliga även fortsättningsvis i de få fall då en boskillnadsansökan görs i Sverige.

Så skulle frågan antagligen bedömas av de rättstillämpande myndigheterna även utan särskild lagstiftning. I klarhetens intresse vill jag ändå förorda att saken regleras genom en uttrycklig lagbestämmelse. Som nämnts i avsnitt 1 har man i de andra nordiska länderna anslutit sig till denna uppfattning.

Jag förordar således en bestämmelse av innebörd att giftermålsbalkens regler om rättegången i boskillnads-mål alljämt skall tillämpas i fråga om en ansökan om boskillnad som görs enligt 5 § i 1931 års förordning. Bestäm-melsen kan lämpligen tas in i lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken.

Som jag har anfört innebär lagändringen knappast någon ändring av det rådande rättsläget. Den bör träda i kraft så snart som möjligt, lämpligen redan den 1 maj 1988.

3 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats ett förslag till lag om ändring i lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken.

4 Specialmotivering

19 §

I fråga om en ansökan om boskillnad som görs enligt 5 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap,

adoption och förmynderskap skall giftermålsbalkens bestämmelser om rättegången i boskillnadsmål alltjämt tillämpas. Prop. 1987/88:83

I paragrafen, som är ny, lämnas föreskrifter om vad som skall gälla i processuellt hänseende när det i Sverige görs ansökan om boskillnad enligt de materiella reglerna i Danmark, Island eller Norge. När en sådan boskillnadsfråga aktualiseras i Sverige skall de regler om förfarandet tillämpas som tidigare har gällt enligt giftermålsbalken för handläggningen av svenska boskillnadsansökningar.

Paragrafen handlar endast om de processuella reglerna. Lagvalsregler beträffande den materiella rätten finns i 3 § i 1931 års förordning. Hur gränsen skall dras mellan processuella och materiella bestämmelser är en fråga som har överlämnats åt rättstillämpningen (jfr NJA II 1932 s. 414). Den rättspraxis i frågan som har utbildats under giftermålsbalkens giltighetstid blir alltjämt tillämplig.

De bestämmelser som förevarande paragraf i första hand syftar på återfinns i 15 kap. 15–21 §§ giftermålsbalken, som innehåller regler om ansökans form, behörig domstol och målets handläggning. Regler angående rättens sammansättning i boskillnadsmål och angående omröstning finns i 15 kap. 29–30 a §§ giftermålsbalken. Även reglerna i 31 § om god man för bortovarande kan bli tillämpliga i boskillnadsmål.

5 Hemställen

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslaget till

lag om ändring i lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

Lagrådet

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1988-01-15

Närvarande: justitierådet Mannerfelt, regeringsrådet Palm, justitierådet Freyschuss.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 14 januari 1988 har regeringen på hemställan av statsrådet Leijon beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken.

Förslaget har inför lagrådet föredragits av departementsrådet Anders Eriksson.

Förslaget föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Innehåll

	sid.
Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 28 januari 1988 ..	3
1 Inledning	3
2 Allmän motivering	4
3 Upprättat lagförslag	5
4 Specialmotivering	5
5 Hemställan	6
6 Beslut	6
Bilaga Lagrådets yttrande	7